

CIA Savaş Sonrası Dönemde Türk Sol Hareketini Nasıl Çökertti

“Modernleşmenin Artan Sancıları”

T.J Coles - 28 Şubat 2021

Fotoğraf: Diego González.

İkinci Dünya Savaşı'ndan (1939-45) sonra ABD, egemen küresel güç haline geldi ve rakibi olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile uluslararası bağlamda bir üstünlük savaşına girdi. Pek çok ülke, ABD ve Sovyet etkisi arasında temsili savaş alanı haline geldi. Kızılları yenmenin yanı sıra ABD savaş planlayıcıları, üçüncü dünya ülkelerindeki sol hareketi bastırmak için faşistler ve aşırı sağla ittifak kurmak için gizli milislerden yararlandı. Bu, olası bir

(genellikle düzmece olan) Sovyet ilerleyişini bertaraf etmek ve aynı zamanda ABD şirketlerinin ve askeri kurumların çıkarları için ülke içindeki solculuğu bastırmak gibi ikili bir amaca sahipti.

Türkiye'nin ABD tarafından sömürülmesi, ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) tarafından eğitilen ve organize edilen aşırı sağcı, sol karşıtı milis ağları da dahil olmak üzere gözden kaçan bir vaka çalışmasıdır. Olaylar üç tarihsel aşamaya ayrılabilir. Birinci aşamada (1940'lar-50'ler) ABD, sosyalist ve komünist grupları ele geçiren ve bunların kurulmasına engel olan Türk kuvvetleri oluşturarak bunları eğitti ve silahlandırdı. İkinci aşamada (1960'lar-70'ler), CIA tarafından eğitilmiş milisler solculara karşı kirli savaşlar yürüttüler ve 3. aşamada (1980'lerden günümüze) dikkatlerini, pek çoğu solcu siyasi fikirleri benimseyen Kürt gruplarını "yatıştırmaya" odakladılar.

SAVAŞTAN SONRA

Türkiye'nin seçkinleri, Almanya'ya malzeme sağlamak için 1941 tarihli Clodius Anlaşmasını imzalayarak, Nazilere duydukları sempatiyi ifade ettiler. CIA, Türk hükümetinin "Komünist Partiyi tamamen ortadan kaldırmaya çalıştığını, ancak onu yalnızca yeraltına itebildiğini" belirtiyor. Ancak 1943 Kazablanka Konferansı'nda Türkiye Cumhurbaşkanı Orgeneral İsmet İnönü (1884-1973) İtilaf Devletlerine katılmayı kabul ederek Türkiye'nin askeri yapısında geri dönülemez bir değişiklik yaptı. O yılda bir ABD Donanması mensubu yazmış olduğu notta, Milli Emniyet Hizmeti Müdürü Mehmet Naci Perkel'in (1889-1969) "Türkiye'deki Amerikan İstihbarat Teşkilatı sayısındaki artış nedeniyle biraz kafası karışmış ve şaşkın görüldüğünü" belirtiyor. 1943'te gerçekleştirilen İkinci Kahire Konferansı'nda Türkiye, ABD'nin "İncir bahçesi" anlamına gelen ve bugün İncirlik Hava Üssü olarak bilinen yeri inşa etmesine izin vermeyi kabul etti.

Nazilerin yenilmesiyle birlikte ABD ve İngiliz savaş planlayıcıları dikkatlerini SSCB'ye çevirdi ve müttefiklere askeri yardım göndermek ve gizli gerilla ağları kurmak için gereken zemini hazırladılar. 1947 Milli Güvenlik Yasası, ABD'nin dünyaya hükmetme girişimi kapsamında kullandığı mekanizmaların çoğunun ortaya çıkmasına neden oldu: Savunma Bakanlığı (Savaş Bakanlığı, Donanma ve yeni ortaya çıkan Hava Kuvvetlerini bünyesinde topladı), Ulusal Güvenlik Konseyi, CIA ve daha fazlası. Başkan Truman (1945-53 arasında görev yaptı) kısmen İngiltere'nin Yunanistan ve Türkiye'ye verdiği Sovyet karşıtı askeri desteği sonlandırmasına tepki olarak, müttefiklere maddi destek sağlamak suretiyle ABD hegemonyasını hızlandırmak için, kendi adını taşıyan Doktrinini duyurdu.

1948'de Merkezi İstihbarat Teşkilatı bünyesinde bulunan ve Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilen Politika Koordinasyon Dairesinin kurulmasını sağlayan Milli Güvenlik Konseyi Özel Projeler Dairesi Direktifi (NSC 10/2) tarafından CIA'e gizli savaşlar başlatma yetkisi

verildi. Marshall Planı'nı uygulamak üzere, Dış İşleri ve Ticaret Bakanlığına tabi bir Ekonomik iş birliği İdaresi kuruldu.

Türk Milli Emniyet Hizmeti (MEH) üyeleri, General Reinhard Gehlen ve Klaus Barbie'nin de aralarında bulunduğu savaş sonrası Alman Nazileri tarafından yönetilen ABD kamplarında eğitildi.

1950 tarihli bir çalışma raporuna göre CIA, Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın (1883-1986) sağcı Demokrat Parti (DP) döneminde Türkiye'nin "iç ve dış politikalarının büyük değişiklikler olmadan devam edeceği" konusunda rahat bir nefes aldı. Bu rapora göre "Bayar, özel girişimlere yardımcı olacak bir atmosfer yaratılmasını önerdi." O yıla ait bir ABD Ulusal İstihbaratı ön keşif çalışmasında Türkiye "SSCB için çetin ceviz" olarak tanımlanmış ve halkın "SSCB'ye duyduğu korku ve güvensizliğini" vurgulanmıştı. Türkiye "ABD'den gelen yardıma bağımlı" idi. Coğrafi konumu muhtemelen "Orta Doğu'daki petrole koruma sağlıyordu."

George C. Marshall Vakfı'ndan Tarihçi Barry Machado tarafından önerilen bir kitapta, 1950'de Türkiye'nin "muzaffer Demokrat Parti'nin özel girişimleri desteklediği ve yabancı yatırım ortamını geliştirdiği" belirtiliyor. 1952'ye gelindiğinde, büyük bir kısmı sürgünde olan 1.500 kişilik Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) 133 üyesi ele geçirildi. Birçoğu işkence gördü ve hapse atıldı.

NATO'NUN İLK YILLARI

1951'de ABD Ordusu Mühendisler Birliği, daha sonra İncirlik Hava Üssü olacak olan yapıyı inşa etmeye başladı. Bir yıl sonra Türkiye, ABD liderliğindeki Kuzey Amerika Antlaşması Örgütü'ne (NATO) katıldı. NATO'nun gizli Gladyo operasyonunun Türkiye şubesinin adı Kontrgerilla idi. Kendini Nazi olarak adlandıran Albay Alparslan Türkeş (nom de gerre, 1917-97) bir NATO delegesiydi ve Kontrgerilla aracılığıyla faaliyet gösteren ve ABD tarafından eğitilmiş Seferberlik Taktik Kurulu'nun (STK) kurulmasındaki en önemli figürdü. Orgeneral Doğan Güreş (1926-2014), STK'nın Ankara'daki Amerikan Yardım Heyeti Binası'nda kurulduğunu doğruladı.

Aşağılık CIA ajanı Frank Terpil (1939-2016), FBI'a, Türkeş'in "finansman için CIA'ya gittiğini... aktif görevdeki bir CIA ajanının, Bozkurtları eğitmek için yıllık izindeyken kişisel olarak işe alındığını söyledi. "(ileride daha detaylı olarak ele alınacaktır). ABD'li seçkinler, Türkiye'nin komşusu Yunanistan'da Sovyetizmle eş tuttıkları güçlü bir sol oluşumun meydana gelmesinden endişe duyuyorlardı. STK-Kontrgerilla, Türk ve Yunan solcularla Türkiye'nin baskın sağ kanadı arasındaki gerilimi körüklemek için iş başına geçti.

Birçok Türk Cumhuriyetçi, bugün bir Türk Konsoloslugu bulunan Selanik'te (Yunanistan) dünyaya gelen kurucu babaları Kemal Atatürk'e (1881-1938) saygı besledi. 1955'te STK-Kontrgerilla görevlileri Konsoloslugu bombaladı ve Yunanlıları suçladı. Eylül ayı başlarında, STK-Kontrgerilla güçleri, yaptıkları bombalamanın intikamını almak için bir Yunan pastanesine saldırdı. Bu, ardında birkaç düzine ölü bırakan, Yunan karşıtı bir katliamı tetikledi. Sadık sağcı medya, şiddet tüm Türkiye'ye yayılırken alevleri daha da körükledi. Cumhurbaşkanı Bayar sıkıyönetim ilan etti. O zamanki Astsubay Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu (1928-2016), olayların "amacına ulaşan mükemmel bir özel savaş operasyonunun" bir parçası olduğunu doğruladı.

Bu sırada, CIA Müdürü Allen Dulles (1893-1969) 1957'de Aquatone / Oilstone Projesi: Lockheed U-2 casus uçağının Sovyetler Birliği üzerinden uçuşu için İncirlik Hava Üssünün (o zaman Adana olarak anılıyordu) kullanılması ile ilgili olarak ABD Hava Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı General Thomas D. White'a (1901-65) bir yazı gönderdi. Üç yıl içinde, Sovyetler bir C-75 (SA-2) SAM fırlatıcıya sahip U-2'yi düşürdü.

1958'de ABD Hava Kuvvetleri, ilk nükleer başlıklı orta menzilli balistik füze olan mobil Rocketdyne-Chrysler PGM-19 Jüpiter üzerinde yapılan testleri tamamladı. Başkan Charles de Gaulle (1890-1970), ABD'nin Jüpiter'i Fransa'da bir üsse yerleştirme taleplerini reddetti ve ABD'yi, füzeleri İtalya ve Türkiye'deki çeşitli noktalara yerleştirmek zorunda bıraktı ve bu ülkeleri Sovyet karşı saldırıları için hedef haline getirdi.

1960 yılında ABD tarafından eğitilmiş olan faşist Albay Türkeş, daha sonra idam edilecek olan Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'i (1899-1961) istifaya zorlayan bir askeri darbeye öncülük etti. Cunta, Milli Birlik Komitesi olarak adlandırıldı ve Orgeneral Cemal Gürsel (1895-1966) tarafından yönetildi. CIA, "gücü sivillere iade etme cephesini" tanımladı. Darbe öncesinde hazırlanan bir raporda şu ifadeler yer alıyordu: "Türkiye'de çok az bilinen Komünist bir örgüt mevcut ve Türk Komünistler, güvenlik güçleri tarafından fiilen etkisiz hale getirilmiş durumda." Raporda ayrıca, "Moskova, Türkiye'deki Kürtlere yönelik aktif bir yıkım kampanyası yürütüyor gibi görünmüyor" şeklinde bir ifade yer alıyordu. Bununla birlikte, CIA, tıpkı Nazilerin İkinci Dünya Savaşı sırasında farkında olmayarak solcuları güçlendirdiği gibi, Türk solunda darbe tarafından ateşlenen bir yükseliş olduğuna dikkat çekti. 1962 tarihli bir Ulusal Güvenlik değerlendirme raporunda, ordunun "Türkiye'deki temel güç kaynağı olmaya devam edeceği" belirtildi.

KURTLARIN GİRİŞİ

1960'ların Türkiye'sinde, siyasi sol CIA tarafından "temelde komünist tonlar barındıran sosyalist bir hareket" olarak görülüyordu. İlgili kuruluşlar arasında sol siyasi örgütler, sanatçılar, gazeteciler, işçi federasyonları, öğrenciler ve Sosyalist Kültür Derneği bulunuyordu. Türkiye Emekçi Partisi, CIA tarafından "yasal sol örgütlerin en tehlikelisi" olarak tanımlanıyordu.

Sürgündeki Türkiye Komünist Partisi de "Türkiye için olası en büyük tehdit" olarak tanımlandı ve "kanunla yasaklanmış Komünistlere bir şemsiye" sundu. Merkez sol Cumhuriyet Halk Partisi de karışıma dahil edildi. CIA, "bu grupların merkezi bir yönetim altında bulunmadığına" inanıyordu. Ayrıca, solun kendi kendini sosyalist olarak adlandıran kesiminin "terimin anlamı hakkında çok düşük bir kavrayışa sahip olduklarını" belirtiyordu. İçerideki bu bilgi, o zamanki ABD halk propagandasıyla çelişiyordu: tüm yabancı solcular Sovyet yardakçıları veya sempatizanlarıydı.

1960'ların ortalarında, cunta tarafından yarı demokratik reformlar başlatıldı. Büyük ölçüde redakte edilmiş bir CIA raporu, Türkiye'nin kentli seçkinlerinin "demokratik süreçler yoluyla iktidarda kalamama konusunda hayal kırıklığına uğradığını ve bu nedenle solun siyasi sömürüsüne açık hale geldiğini" belirtiyordu. Çözüm, CIA-NATO Kontrgerillasıydı. 1965 yılında Millî Emniyet Hizmeti (MEH) yerine Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) getirildi. 1965 yılında STK'dan Türkiye Özel Harp Dairesi (ÖHD) doğdu.

Türkiye'ye Yardım için CIA'nin OPC'si aracılığıyla Birleşik Amerikan Askeri Misyonu (JAMMAT) kuruldu ve ABD Silahlı Kuvvetlerine dahil edildi. JAMMAT ve halefi ÖHD'yi finanse etti. MİT Müdürü Sabahattin Savaşman, CIA'nın "CIA tarafından yapılan bir binada" ajanlara eğitim veren üst düzey 20 personele sahip olduğunu söyledi. Yargıtay Emin Değer (1927-2018), ABD Askeri Yardım Misyonu binasının yarattığı terör dalgasına izin veren ve Bozkurtlar'a, resmi olarak Ülkü Ocaklarına, silah sağlayan ÖHD-Kontrgerillaya nasıl barındırdığını belgeledi.

Bozkurtlar, Milliyetçi Hareket Partisi'ne hizmet etmek üzere CIA tarafından eğitilmiş faşist Türkes tarafından 1969 yılında kurulan paramiliter bir birimdir. ÖHD Başkanı Sabri Yirmibeşoğlu (1974-76), amacın "açık" ve "gizli" faaliyetler, cinayet, bombalama, silahlı soygun, işkence, adam kaçırma; misillemeye teşvik eden olayları tetiklemek; rehin almak; sabotaj ve propaganda yapmak; yanlış bilgi yaymak (ve) güç kullanmak ve şantaj yapmak." Olduğunu dile getirdi. ABD'nin Panama'daki eğitim merkezlerinde, CIA görevlisi Ralph McGehee'nin (1928-2020) daha sonra "Tayland, Endonezya ve Yunanistan'da izlenen modele benzer muhalefet figürlerinin toplu tutuklamaları" olarak tanımladığı olaylarda Türk eşkiyalardan yararlandı.

1960'ların sonundaki küresel, ilerici protestolar Türkiye'ye sıçradı ve ABD Altıncı Filosuna karşı bir protesto düzenleyen üniversite öğrencilerini içeriyordu. CIA görevlisi Duane Clarridge (1932-2016) o sırada İstanbul'daydı ve provokatörlerin de bulunduğunu ima ederek gelişmeleri izledi. "[Bir] üniversite öğrenci grubu (ve şüphesiz bu şekilde kılık değiştiren diğerleri)... [Amerikan] denizcilere saldırdı." Türkiye'nin "Kanlı Pazar"ı 16 Şubat 1969'da meydana geldi ve iki protestocunun ölümüne yol açtı. ABD emperyalizmini protesto etmek için Beyazıt Meydanı'nda toplanan binlerce kişi, bir saatlik yürüme mesafesindeki Taksim Meydanı'na doğru ilerlerken Kontrgerilla güçleri tarafından saldırıya uğradı.

ŞİDDET DALGALARI

1970'ler boyunca, ABD-Türk istihbaratı, Kürt milliyetçiliği ve ayrılıkçılığının yanı sıra, Kürt olmayan Türkler arasında giderek daha saldırganlaşan bir solculuk anlayışının yayılmasının yarattığı birleşik etkiyle karşı karşıya kaldı. Irak, İran, Suriye ve Türkiye'deki Kürtlerin gelenekleri, durumu devlet için daha da kötüleştirmek amacıyla yerelcilik algısından beslendi. Bu nedenle halkların güçlü bir sol geleneği vardı. Türk cuntaları ve yarı-demokrasiler, Kürt kimliğini inkar ederek onlara "doğu Türkleri" adını verdiler ve Kürtçe'yi yasakladılar. CIA, "Bu önlemler Kürtlerin ayrı kimlik duygusunu ortadan kaldırmadı" dedi.

Ocak 1971'de yayınlanan bir CIA raporu, sivil hükümete karşı askeri darbe olacağına dair söylentilere dikkat çekerek, "Sağcılar ve sol gruplar arasındaki çatışmaları içeren mevcut öğrenci kargaşalarını" işaret ederek, "Sivil rejim patlak veren bu olaylarla başa çıkmakta zorlandı" dedi. Cunta açısından, ABD'nin Yunanistan'a silah tedariki, "Washington'un tek başına askeri rejimlere karşı çıkmadığını bir kez daha gözler önüne sermişti." CIA görevlisi Clarridge, "Bir askeri darbenin yaklaşmakta olduğuna dair elimde kanıt var" dedi, bu ABD tarafından eğitilmiş Ordu'dan sivil hükümete gönderilen ve şu şekilde tercüme edilen bir mektuptu: "Geri çekilin. Olayı biz devralıyoruz."

Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 200.000 destekçisi, 1976 yılında 1 Mayıs'ı İstanbul'da askeri yönetim altında ilk kez alenen kutladı. 1977 Taksim Meydanı kutlamaları bir milyon solcuyu meydanlara çekmişti. Ancak askeri keskin nişancılar, Uluslararası Telefon ve Telgraf'ın (ITT) sahibi olduğu Hotel International'dan kutlama yapan kişileri vurmaya başladı. ITT daha önce 1973'teki Şili darbesinde etkili olmuştu. CIA bağlantılı Gladyo provokatörleri alandaki katılımcılara saldırırken, sağcı medya solcu isyancıları suçladı. Hiram Abas MİT Müdürüydü (1976-80) ve söylendiğine göre oradaydı. Clarridge, Ankara'daki CIA İstasyon Şefi (1968-73), Abas'ın yakın bir arkadaşı olduğundan bahsetti.

Taksim Meydanı katliamı Kanlı 1 Mayıs'ta, birkaç düzine solcu öldürüldü. Türk istihbaratı, genç Bozkurt Abdullah Çatlı'yı (1956-1996) kiralık katil olarak tuttu. Çatlı, 1970'li yıllarda Ankara'da solcuların öldürülmesi olayının şüphelisiydi. 1979'a gelindiğinde, kurduğu bağlantılar onu Türk istihbaratıyla çalışmaya yönlendirmişti. 1980'lerin başında CIA koruması altında Miami'yi ziyaret etti.

Mart 1978'de Türkiye'nin CIA ve NATO ile bağlantılarını araştırırken savcı Doğan Öz (1934-78) Bozkurtlar tarafından öldürüldü. Haluk Kırıcı baş şüpheliydi. 16 Mart 1978'de Bozkurtların üniversiteyi bombalaması sonucu en az yedi öğrenci hayatını kaybetti (daha sonra Beyazıt Katliamı, 16 Mart katliamı olarak bilinecekti). Aynı yılın Ekim ayında Ankara'da Bozkurt Çatlı ve Kırıcı, TİP'in yedi silahsız öğrenci üyesini öldürdü (Bahçelievler katliamı). Aralık ayında, Türk istihbarat teşkilatı olan MİT'in sağcı Sünniler ve Bozkurtlara solcuların suçu olduğu iddia edilen bir sinema bombalama olayının intikamını almaları talimatı vermesi üzerine, Kahramanmaraş'ta yüzden fazla Alevi katledildi (Maraş Katliamı).

1979 tarihli bir CIA raporu şöyle diyordu: "Sıkıyönetim öncesi duruma geri dönen siyasi şiddet düzeyi, çok daha fazla karışıklık yaratan bir hale geldi." Ayrıca, "Türkiye'deki çekişme, esasen nispeten yakın zamanda bir sol hareketin ortaya çıkmasına karşı, sağcı bir tepkinin sonucudur." diyordu. Nihayetinde, "Ankara'da daha güçlü bir hükümet olsaydı Batı ile Türkiye arasındaki ilişkiler elbette daha iyi olurdu." şeklinde bir sonuca varıyordu. Bir Milli İstihbarat tahmin raporunda bunlardan "yüksek düzeyde sosyal huzursuzluk ve sert siyaset" içeren, "modernleşmenin artan sancıları" olarak bahsedildi.

Türkiye Yüksek Adalet Divanı hâkimi M. Emin Değer (1927-2018), ABD Askeri Yardım Misyonunun Kontrgerilla aracılığıyla terör dalgasını nasıl desteklediğini belgeledi.

KÜRTLERE KARŞI SAVAŞ

1980 yılına gelindiğinde, "artan modernleşme sancıları" ekonominin neredeyse çöküşüne yol açtı. Cunta, ürettiği siyasi şiddeti ülkenin üçüncü darbesinde sıkıyönetim ilan etmek için kullandı. Sol partiler ve sendikalar yasaklandı ve 30.000 kişi tutuklandı. Yaklaşık 50.000 ülkeden kaçtı ve 500 kişi idam edildi. Ceza kanunun bu eylemleri haklı çıkarmaya çalışan 141 ve 142. maddeleri faşist İtalyan anayasasından olduğu gibi alındı.

Kürt solcular tarafından darbeden iki yıl önce kurulan Kürt İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê, PKK), CIA tarafından "terörü bir yöntem olarak kullanan kırsal kökenli bir isyan" olarak tanımlandı. Türkiye'deki diğer Kürt gruplarının aksine, PKK ayrılıkçıydı. Hedefleri tipik olarak askerileştirilmiş Türk jandarma ve silahlı kuvvetleriydi. Türk hükümeti rakamlarına göre,

savaşın ilk sekiz yılında (1984-92) 4,500 kişinin öldüğü kabul edilmekle birlikte, gerçek rakamların söylenenden daha yüksek olduğu tahmin ediliyor.

ABD'nin PKK'ya karşı yürüttüğü iç savaş sırasında (1984-günümüz) Türkiye'ye sağladığı silah tedariki kapsamlı bir şekilde belgelenmiştir. ABD gizli destek operasyonları hakkında ise daha az şey bilinmektedir.

Bir CIA raporunda, PKK'nın "Türk hükümetinin güneydoğu Türkiye üzerindeki kontrolüne bir tehdit oluşturmadığı" belirtiliyordu. PKK, "sosyalist veya komünist bir Türk devletiyle federasyon şeklinde bir Türk 'Kürdistan'ı kurulması için özerkliği [savunan] ilk ayrılıkçı gruplardan biriydi." O sıralarda ABD, Saddam Hüseyin'e karşı bir temsilci niteliğindeki Irak Kürtlerini destekliyordu (1937-2006). CIA, "Türk hükümetlerinin kültürel kimliklerini bastırarak ve teoride eşit fırsat sunarak Kürtleri asimile etmeye çalıştıklarını ... Uygulamada ise fırsat ve ödülün yalnızca seçilmiş gruplara verildiğini" kabul etti. 1984 yılında PKK, "Türklerin Kürt bölgeleri üzerindeki kontrolünü azaltmak" için Kürt Kurtuluş Gücü'nü (Hêzên Rizgariya Kurdistan) kurdu.

CIA'nın ÖHD'yi, ve onun da MİT'i eğittiğini hatırlayın. MİT istihbarat görevlisi Yavuz Ataç, örgütün 1980'lerin sonunda Alaattin Çakıcı adlı bir gangster ve Bozkurtu tuttuğunu doğruladı. Ayrıntılar ortaya çıkmadı, ancak istihbarat dosyaları, 1990'larda Çakıcı'nın yurtdışındaki PKK üyelerine suikast düzenlemek üzere MİT'te çalıştığını gösteriyor. LA Times'ın haberine göre: "Türk Ordusu sözcüsü [ABD liderliğindeki NATO] Karşı Gerilla Örgütü'nün Kürt karşıtı operasyonlarda çok önemli bir rol oynadığını kabul etti." 1992 yılında Kontrgerilla, Özel Kuvvetler Komutanlığı (OKK) adını aldı.

ABD, İncirlik Hava Üssü'nün çeşitli operasyonlarda Irak'a saldırmak için kullanıldığı 1990'lara kadar Türkiye'yi askeri üs olarak kullanmaya devam etti. Irak Kürtleri ABD'den bir miktar koruma gördükçe, Türkiye'nin Kürtleri saldırı altında kaldı.

1998'de Nairobi'deki (Kenya) ABD Büyükelçiliği, söylendiğine göre "El Kaide" tarafından bombalandı. Araştırmak için yüzden fazla istihbarat görevlisi bölgeye geldi. Bu arada ABD'li diplomatlar, PKK'nın kurucu üyesi Abdullah Öcalan'ın sığınma talebini reddetmeleri için devletlere baskı yapıyordu. Bu, Öcalan'a, Büyükelçiliğe dinleme cihazı yerleştiren CIA'nın yardımıyla MİT tarafından yakalandığı Kenya'daki Yunanistan Büyükelçiliğine sığınmayı denemekten başka çare bırakmadı. Öcalan Türkiye'ye getirildi ve hafifletilmiş ölüm cezasının ardından bugün halen tutulmakta olduğu Marmara Denizi'ndeki İmralı Adası'na hapsedildi. Psikolojik savaş birimleri, Öcalan'ın Bozkurt Çatlı ile MİT'e ait bir arazide spor yaptığını gösteren fotoğraflar dağıtarak PKK'yı daha da itibarsızlaştırmaya çalıştı.

NATO-CIA Kontrgerillasının adının OKK olarak değiştirildiğini hatırlayın. ABD tarafından eğitilen OKK, Türkiye'nin 2. Komando Tugayını (Bolu Tugayı) ve bununla ilişkili Türk İntikam Tugayı TİT adlı aşırı sağ örgütü yönetti. Operasyon görevlisi Adil Timurtaş, TİT'in Kürtlerin bölünmeye verdiği desteği baltalamak amacıyla PKK'dan sorumlu tutulan Kürt sivillere yönelik bir dizi terör saldırısı düzenlediğini kabul etti. Örneğin, 2006 yılında Diyarbakır'da Kürtlerin çoğunlukta olduğu bir otobüs durağının bombalanmasıyla, yedisi çocuk olmak üzere on kişi öldü. Terörden PKK sorumlu tutuldu, ancak olayda askeri telsizler ve yüksek kaliteli patlayıcılar kullanılmıştı.

GÜNÜMÜZDE ABD OPERASYONLARI

11 Eylül'ün ardından, ordunun İncirlik Hava Üssü'nden yönetilecek olan Afganistan Karşıtı Özgürlük Operasyonu (2001) da dahil olmak üzere, Türk üslerinden operasyonlar başlatmaya çalışmasıyla, Türkiye'nin ABD'li savaş planlayıcıları için sağladığı stratejik fayda pekişti.

2003 yılında Türkiye'nin Adalet ve Kalkınma Partisi (Adalet ve Kalkınma Partisi, AKP) yönetimi devraldı ve günümüzde yönetimde olmaya devam ediyor. Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki AKP, başlangıçta ABD önderliğindeki Irak işgaline katılmayı reddederek küresel savaş karşıtı hareket tarafından takdir edildi. Birkaç yıl sonra, Erdoğan IMF'nin talep ettiği özelleştirme "reformlarını" uygulamayı reddettiği için, ABD'nin mali bakış açısına göre "artan modernleşme sancıları" dindi.

ABD'li yetkililer, Türkiye ile ilişkilerdeki bu değişikliği "sürüklenme" olarak adlandırdı. Gizli Büyükelçiliğe ait telgraflar şöyle diyor: "Bir sonraki kriz, hesaplaşma günü içinde yeni siyasi alternatifler yaratana kadar bu sürüklenme devam edebilir." Ancak Erdoğan, 2016 darbe girişimi de dahil olmak üzere çok sayıda siyasi kriz atlattı.

ABD'li seçkinler, Erdoğan'ın itaatkâr bir kukla olmasını tercih etseler de diplomatik bağlarını koparmadılar; çünkü Türkiye bir NATO üyesi olmasının yanı sıra, ABD'nin İncirlik Hava Üssü'nü kullanması bir öncelik durumunda. Ayrıca Türkiye, Doğu Avrupa'daki Rusya'ya doğrultulmuş ABD füze sisteminin de bir parçası. Kongre Araştırma Servisi'ne göre: "Eylül 2011'de Romanya, 24 adet önleme füzesini [yerleştirmeyi] kabul etti ... ve Türkiye, gelişmiş ABD radarlarını kabul etti." Kongre Araştırma Servisi raporu, gelişen Rusya-Türkiye ilişkilerinin "konu açısından kapsamlı olmaktan çok durumsal" olduğunu belirtiyor. En büyük tartışma, Erdoğan'ın Rusların karadan havaya atılan S-400 füzeleri için ABD F-35 Müşterek Taarruz Uçakları alımlarını iptal etme kararıydı.

ABD Hava Kuvvetleri dergisinin 2014 tarihli bir makalesi, 39. Hava Üssü Kanadının İncirlik'te bulunduğunu ve "konuşlandırılmış ABD ve NATO kuvvetleri için ulusal bir konum" olduğunu belirtiyor. Dışişleri Bakanlığı, "İncirlik... Suriye ve Irak'taki IŞİD'i bastırma ve nihayetinde yok

etme sürecinde kritik bir rol oynadı” diye belirtiyor. Kürt karşıtı şiddet sürerken ABD, Türkiye'yi silahlandırmaya ve silahlı kuvvetlerle birlikte hareket etmeye devam ediyor. Örneğin, 2015 ABD Özel Harekat Komutanlığı raporu, Türkiye'de Özel Harekat İrtibat Görevlilerinin bulunduğu dikkat çekiyor.

200 kişinin ölümüne neden olan başarısız 2016 darbe girişiminin muhtemelen ABD tarafından gizlice desteklendiği düşünülüyor. Darbenin arkasında siyasal İslamcı Muhammed Fethullah Gülen ile bağlantılı kişilerin olduğu yaygın olarak biliniyor.

Gülen, Pensilvanya'da bir çiftlikte (genellikle eğitim kampı için istihbarat kodu) yaşıyor ve Amerika'daki en büyük sözleşmeli okullar zincirini yönetiyor. Gülen okullarında küresel olarak yaklaşık iki milyon çocuğun beyni yıkanıyor. Okullara düzenlenen FBI baskınları siyasiden çok maddi kaygılar ile bağlantılı görünüyor. 1991 yılında MİT, Gülen ile CIA arasındaki bağlantıları belgeledi.

Belgeler, Gülen'in CIA'nın emirlerini yerine getirmek için Türk polisini kullandığını iddia ediyor. On yıl sonra savcı Nuh Mete Yüksel, Gülen'in CIA takma adının “Hoca Efendi” olduğunu ve FBI'ın koruması altında olduğunu iddia etti. 2005 tarihli ABD Büyükelçiliği telgrafları, Amerika'nın "Gülencilerle kapsamlı ve devam eden temaslarına" dikkat çekiyor. Gülen'i övdükten ve vize başvurularında kendisine yardım ettikten sonra, eski CIA görevlisi Graham Fuller, Türkiye'nin başarısız darbenin ardından Fuller'ın tutuklanması için emir çıkarması üzerine Gülen'in adamı olduğunu şiddetle reddetti.

Türk halkı ABD askeri varlığından zarar gördü. Rusya ve Çin, ABD'nin emirlerine uymayı reddederken ve dünya meselelerinde bağımsız bir yol çizerken, ABD ordusu, Erdoğan'la gerilimlere rağmen Türkiye'yi küresel imparatorluğunun bir dayanağı olarak kullanmaya devam ediyor.

KAYNAKÇA

How the CIA Helped to Crush Turkey's Post-War Left,
<https://www.counterpunch.org/2021/02/28/how-the-cia-helped-to-crush-turkeys-post-war-left-the-growing-pains-of-modernization/>

TJ Coles, <https://www.counterpunch.org/author/t-j-coles/>

Plymouth Barış Araştırmaları Enstitüsü Müdürü ve Barış İçin Sesler (Noam Chomsky ve diğerleriyle birlikte) ve Ateş ve Öfke: ABD Nasıl Kuzey Kore'yi İzole Etti, Çin'i Kuşattı ve Asya'da Nükleer Savaş Riskine Yol Açtı (her ikisi de Clairview Kitaplarıdır) adlı kitapların yazarıdır.

Fotoğraf: [Diego González](https://unsplash.com/@diegoelbueno), <https://unsplash.com/@diegoelbueno>

